

Sygn. akt III USKP 135/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Piotr Prusinowski (przewodniczący)
SSN Bohdan Bieniek (sprawozdawca)
SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania K. Ś.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.
o rentę rodzinną,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 22 czerwca 2022 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 16 kwietnia 2020 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od skarżącego na rzecz organu rentowego 240
(dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa
procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 16 kwietnia 2020 r., oddalił apelację od wyroku Sądu Okręgowego w R. z dnia 10 grudnia 2019 r., mocą którego oddalono odwołanie K. Ś. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział

w R. z dnia 18 września 2019 r., odmawiającej odwołującemu się przedłużenia wypłaty renty rodzinnej do zakończenia ostatniego roku studiów.

W sprawie ustalono, że odwołujący się od stycznia 2017 r. miał przyznane prawo do renty rodzinnej do 31 marca 2018 r. Następnie uprawniony przedłożył zaświadczenie o kontynuowaniu nauki (WSI w R.) i prawo do świadczenia zostało przedłużone do 30 kwietnia 2018 r. W marcu 2018 r. odwołujący się przedstawił pozwanemu zaświadczenie z P., że jest uczestnikiem kursu języka angielskiego i z racji tego pionu kształcenia miał przyznane prawo do renty rodzinnej do 30 czerwca 2019 r.

W dniu 8 marca 2019 r. odwołujący się przedstawił zaświadczenie, że jest od dnia 26 lutego 2019 r. studentem niestacjonarnych studiów drugiego stopnia (nauka przez trzy semestry) na Politechnice (...), a planowany termin zakończenia studiów to 30 września 2020 r. W odpowiedzi organ rentowy przyznał prawo do renty rodzinnej do dnia 30 września 2019 r.

W dniu 16 września 2019 r. odwołujący się złożył kolejny wniosek o przedłużenie prawa do renty rodzinnej. W dniu 12 września 2019 r. odwołujący się ukończył 25 rok życia. W tym stanie rzeczy pozwany w dniu 18 września 2019 r. wydał decyzję odmawiającą przedłużenia prawa do renty rodzinnej, podając w uzasadnieniu, że odwołujący się ukończył 25 lat życia, nie będąc wówczas na ostatnim roku studiów. Pozwany w zaskarżonej decyzji wskazał art. 68 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 504, dalej ustawa emerytalna).

Sąd Apelacyjny podkreślił, że art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej stanowi wyjątek od zasady, a kluczowe staje się odkodowanie pojęcia „będąc na ostatnim roku studiów”. W tej mierze Sąd drugiej instancji zauważył, że warunkiem ukończenia danego roku studiów nie musi być wyłącznie zdanie wszystkich wymaganych egzaminów, czy też - w przypadku ostatniego roku studiów - obrona pracy dyplomowej. Decydujące znaczenie w spornej kwestii ma regulamin danej uczelni, co wynika już z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2003 r., II UK 138/03 (OSNP 2003 nr 15, poz. 271). Następnie Sąd drugiej instancji przytoczył kolejne wypowiedzi Sądu Najwyższego, w tym także te, które przesądziły, że problem ukończenia jednego roku studiów i rozpoczęcia

następnego nie jest materią ustawową, lecz kwestią określoną regulaminem studiów. W związku z tym ustalenie daty, w której dziecko pobierające rentę rodzinną było na ostatnim roku studiów w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej następuje na podstawie wpisu na ostatni rok studiów dokonanego na podstawie regulaminu obowiązującego w danej uczelni (zob. wyroki: z dnia 20 kwietnia 2006 r., I UK 265/05, LEX nr 189128; z dnia 19 kwietnia 2006 r., II UK 134/05, LEX nr 1001297; z dnia 8 sierpnia 2007 r., II UK 15/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 295).

Przenosząc powyższe na grunt przedmiotowej sprawy, Sąd Apelacyjny podniósł, że zgodnie z § 17 ust. 1 regulaminu studiów Politechniki (...) rok akademicki trwa od dnia 1 października do dnia 30 września i dzieli się na dwa semestry, zaś studia II stopnia mogą trwać od 3 do 5 semestrów. Stąd odwołujący się pierwszy rok studiów rozpoczął semestrem 2018/2019 i zakończył semestrem 2019/2020. Z kolei drugi rok z tej racji, że był to program kształcenia trzysemestralny zamykał się jednym semestrem (trzecim). Z tego względu w momencie ukończenia 25 lat (w dniu 12 września 2019 r.), K. Ś. nie był studentem ostatniego roku studiów, bowiem w roku akademickim 2019/2020 był studentem pierwszego roku studiów niestacjonarnych na drugim semestrze. Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny orzekł z mocy art. 385 k.p.c.

Skargę kasacyjną wniósł pełnomocnik odwołującego się, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości oraz wskazując na naruszenie: art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej w związku z § 9 ust. 1 pkt 2, § 17 ust. 1-3, § 18 ust. 1-3, § 32 ust. 1 pkt 2 oraz § 41 ust. 1, 2, 6 pkt 2 regulaminu studiów wyższych Politechniki (...) z dnia 20 kwietnia 2017 r. w związku z § 9 ust. 1 pkt 2; § 17 ust. 1 i § 33 ust. 1 pkt 2 oraz § 42 ust. 1, 2, 6 pkt 2 regulaminu studiów wyższych Politechniki (...) z dnia 27 czerwca 2019 r. w wyniku czego została dokonano błędnej wykładni obowiązujących przepisów.

Mając powyższe na uwadze, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i zmianę w całości wyroku Sądu Okręgowego w R. z dnia 10 grudnia 2019 r. wraz z poprzedzającą go decyzją organu rentowego i przyznanie K. Ś. prawa do renty rodzinnej od 1 października 2019 r. do zakończenia ostatniego roku studiów w szkole wyższej, to jest do 30 września 2020 r., przy jednoczesnym stwierdzeniu, że

Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w R. ponosi odpowiedzialność za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji; ewentualnie domagał się uchylenia w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi. W każdym wypadku skarżący wnosił o przyznanie kosztów postępowania według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany wniósł o jej oddalenie i orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie jest zasadna. Sporna w sprawie była jedna kwestia, a mianowicie czy w chwili ukończenia 25 roku życia (to jest 12 września 2019 r.) odwołujący się był na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, bo tylko taki stan rzeczy warunkuje wydłużenie prawa do renty rodzinnej w myśl art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej. Dane zagadnienie nie jest nowe, na co wskazuje ilość przywołanych przez Sąd drugiej instancji wypowiedzi Sądu Najwyższego. Uzupełniając można dodać, że w ostatnim czasie w obszarze ostatniego roku studiów wypowiadał się Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 25 września 2019 r., III UZP 6/19 (OSNP 2020 nr 5-6, poz. 44) oraz wyrokach: z dnia 11 lipca 2019 r., I UK 107/18 (LEX nr 2695271); z dnia 18 września 2019 r., I UK 184/18 (OSNP 2020 nr 8, poz. 87).

Ma rację skarżący, że ustawa emerytalna nie zawiera jakiejkolwiek definicji spornego pojęcia ani nie odsyła w tym zakresie do innych aktów prawnych (na przykład ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz.U. z 2018 r., poz. 1668). Nie prowadzi to jednak do skutecznego zakwestionowania stanowiska Sądu drugiej instancji, zwłaszcza z uwagi na wykorzystane w skardze kasacyjnej instrumentarium prawne.

Wstępnie godzi się dostrzec, że do zadań Senatu należy uchwalenie regulaminu studiów, który określa ich organizację oraz prawa i obowiązki studentów. W analizowanym przypadku w grę wchodzi regulamin studiów wyższych na Politechnice (...) (uchwalony przez Senat w dniu 20 kwietnia 2017 r.) oraz regulamin przyjęty uchwałą Senatu tej uczelni z dnia 27 czerwca 2019 r.

Potencjalne problemy intertemporalne rozstrzyga § 3 regulaminu z 2019 r., zgodnie z którym wszedł on w życie w dniu 1 października 2019 r., a więc po ukończeniu przez odwołującego się 25 roku życia i tym samym generalnie nie ma do niego zastosowania. Warto także podkreślić, że z § 2 regulaminu z 2019 r. wynika zasada stosowania „starych” regulacji w odniesieniu do studentów, którzy rozpoczęli studia w roku akademickim 2018/2019. Tym samym powołane w skardze kasacyjnej podstawy odnoszące się do regulaminu z 2019 r. są błędne, a wystarczające jest odniesienie się do regulacji z 2017 r. Dana regulacja – wbrew wywodom skarżącego – nie potwierdza stanowiska prezentowanego w skardze kasacyjnej, zwłaszcza gdy uwzględni się całościowe spojrzenie na model organizacji studiów. Zgodnie z § 17 ust. 1 regulaminu rok akademicki trwa od 1 października do 30 września i dzieli się na dwa semestry, zaś rozpoczęcie zajęć dydaktycznych nie musi pokrywać się z rozpoczęciem roku akademickiego. Z kolei studia drugiego stopnia trwają od trzech do pięciu semestrów, a okresem zaliczeniowym jest semestr.

W rozstrzyganej sprawie znaczenia nabiera fakt, że studia odwołującego się były zaplanowane w nieparzystej liczbie semestrów (3) i rozpoczęły się w innej dacie niż początek roku akademickiego, co skarżącemu pozwala budować tezę, iż w dniu 12 września 2019 r. (moment ukończenia 25 lat życia) odwołujący się był na ostatnim roku studiów, bo do ich ukończenia zostały mu jeszcze tylko dwa semestry. Zatem skarżący usiłuje dokonać wykładni art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej w ten sposób, że osoba, która ma przed sobą jeszcze tylko dwa semestry nauki (przypadające w tym samym roku akademickim), jest na ostatnim roku studiów, niezależnie od tego, jak daną rzecz widzi regulamin uczelni. Tymczasem tak nie jest. Organizacja roku akademickiego jest ustalana przez Rektora uczelni, który w zarządzeniu ustalił czas trwania zajęć dydaktycznych w poszczególnych semestrach i określił przerwy w nauce. Z kolei regulamin studiów określa organizację i tok studiów, a w ich ramach - określa liczbę lat i semestrów studiów oraz daty ich rozpoczęcia i zakończenia. Studia - zgodnie z obowiązującym programem studiów - mogą rozpoczynać się zarówno od semestru zimowego – to jest z początkiem roku akademickiego, jak i od semestru letniego. Tym samym

mogą kończyć się w trakcie roku akademickiego (wraz z zakończeniem semestru zimowego), jak i z jego końcem, to jest wraz z zakończeniem semestru letniego.

Z ustaleń faktycznych wynika, że K. Ś. rozpoczął studia w dniu 25 lutego 2019 r., to znaczy rozpoczął naukę w szkole wyższej od semestru letniego roku akademickiego 2018/2019 (25 lutego 2019 r.). Zgodnie z regulaminem studiów rok akademicki trwa dwa semestry, dlatego wpis w dniu 18 lipca 2019 r. nie mógł zmienić sytuacji odwołującego się, to znaczy nie mógł być traktowany jako zaliczenie pierwszego roku studiów, gdyż wówczas był nadal studentem pierwszego roku studiów z tym, że już drugiego semestru. Innymi słowy, pierwszy rok studiów obejmował semestr letni 2018/2019 i semestr zimowy 2019/2020. W tej sytuacji wykładnia prawa dokonana przez Sąd Apelacyjny jest trafna, bowiem wnioskodawca ukończył 25 rok życia będąc na drugim semestrze pierwszego roku studiów, to znaczy rozpoczynając naukę od 1 października 2019 r. był nadal studentem pierwszego roku studiów, a swój status zmienił dopiero w lutym 2020 r., uzyskując wpis na semestr trzeci (ostatni rok studiów).

Z tego względu propozycja wykładni przepisów przedstawiona w skardze kasacyjnej nie może prowadzić do korekty zaskarżonego orzeczenia. Raz jeszcze należy wspomnieć, że przedłożone Sądowi Okręgowemu zaświadczenie z Politechniki wskazywało na status odwołującego się jako studenta pierwszego roku studiów drugiego stopnia, a rok ten trwał od lutego 2019 r. do lutego 2020 r. Z tego względu ostatni rok studiów obejmował tylko semestr letni 2019/2020, a nie jak chciał skarżący także semestr zimowy 2019/2020. W takim układzie skarżący wiek, o którym mowa w art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej uzyskał w toku studiów na pierwszym roku i oceny tej nie może zmodyfikować fakt, że do końca ukończenia studiów drugiego stopnia pozostały mu dwa semestry do zaliczenia.

W judykaturze przyjmuje się, że określenie ostatniego roku studiów następuje na podstawie regulaminu studiów, a studentem ostatniego roku studiów jest osoba legitymująca się stosownym wpisem na ten rok zgodnie z regulaminem studiów (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 28 października 2003 r., II UK 138/03, OSNP 2004 nr 15, poz. 271; z dnia 19 kwietnia 2006 r., II UK 134/05, LEX nr 1001297; z dnia 20 kwietnia 2006 r., I UK 265/05, Prawo Pracy 2006 nr 7-8, s. 53 i z dnia 8 sierpnia 2007 r., II UK 1/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 295, z glosą

A. Wypych-Żywickiej OSP 2009 nr 3, poz. 27). Zauważa się, że wprowadzenie regulamin studiów nie ma charakteru normatywnego i nie należy do konstytucyjnie określonych źródeł prawa (art. 87 Konstytucji), to jednak musi być uznany za akt prawny konkretyzujący i uściślający znaczenie sformułowania „ostatni rok studiów w szkole wyższej”, zamieszczonego w art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej. W związku z tym ustalenie, kiedy dziecko pobierające rentę rodzinną było na ostatnim roku studiów w rozumieniu tego przepisu, następuje na podstawie wpisu na ostatni rok studiów, dokonanego w oparciu o regulamin studiów obowiązujący w szkole wyższej. W regulaminie określa się również indywidualny tok studiów, w którym daty rozpoczęcia i ukończenia poszczególnych semestrów i lat studiów nie muszą zbiegać się z datami obowiązującymi ogół studentów. W każdym wypadku regulamin studiów decyduje o tym, na którym roku studiów kształci się student. Organizacja studiów bazuje na pojęciu roku akademickiego, a nie roku kalendarzowego. Stąd swoboda, z jaką oferuje wykładnię spornych przepisów skarżący, nie może przechylić szali na rzecz uznania skarżącego za studenta ostatniego roku studiów, zwłaszcza że regulacja określona w art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej stanowi regulację wyjątkową i dlatego podlega ścisłej wykładni (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2020 r., II UK 253/18, LEX nr 3220913). Z kolei w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2017 r., I UK 369/16 (niepublikowany) przyjęto, że „rok akademicki” wyznacza rytm pracy uczelni, zaś „rok studiów” jest miarą odnoszącą się do danej formy nauczania. W konsekwencji, w ujęciu temporalnym, trwanie roku studiów może, ale nie musi pokrywać się z rokiem akademickim.

Summa summarum, studentem ostatniego roku studiów (trwających nieparzystą liczbę semestrów) nie jest osoba wpisana na drugi semestr pierwszego roku studiów, zgodnie z obowiązującym w szkole wyższej ich regulaminem, nawet jeśli przypada on w zimowym semestrze nowego roku akademickiego (art. 68 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 504).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł z mocy art. 398¹⁴ oraz art. 98 § 1 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

